

OBSAH

Sortiment PIWI odrůd „typu Merlot“	2
Prvá sezóna s jedinečnou technologií UV Boosting	5
Moderní systémy pro fixaci dvojdřátí	6
Obnova kmínku jako cesta k omezení rozvoje choroby ESCA ve vinicích	10
Snadné a rychlé vyvazování révy vinné	13
Možnosti využití základních látek nejen v ochraně révy vinné – díl I. – Kopřiva dvoudomá	14
Z historie aneb Putování po vinařských obcích Blatnice: nejen o Roháči	16
Společnost Ostratický, spol. s r.o. představila na Dnech otevřených dveří program pro vinice a sady	20
7 otázek PRO PROFesionály Mgr. Zbyněk Vičar: ředitel Vinařského fondu ČR	22
Víno, nápoj bohů i obyčejných smrtelníků	24
Svatomartinské slavnosti 2023 v Praze trochu jinak	26
Představujeme česká vinařství: České vinařství Chrást s.r.o.	28
Krátké zprávy z vinařství	30
Autonomní elektrický robot SLOPEHELPER do vinic a sadů	32
Vetropack Moravia Glass slaví 140 let výroby	34
Kapalné půdní hnojivo VITIAGRA	36
Meruňky se vrací do sadů u Velkých Němců	38
Zhodnocení ochrany sadů na střední Moravě za rok 2023	40
Robotizace v zemědělství s přesahem do ovocnářství ..	42
Vlnatka krvavá <i>Eriosoma lanigerum</i> (Hausmann, 1802) ...	46
Ovocnictví za Velké války 1914-1918 (díl VIII.)	48
Ing. Martin Ludvík, předseda Ovocnářské unie ČR ..	50
pro časopis Vinař – sadař: Damoklův meč nad českým ovocnářstvím?	
Méně známé ovoce našich zahrad	53
Asimina triloba – mudoul trojlaločný (2. díl)	
Vybrané odrůdy slivoní pro komerční produkci	56
Lihovar Mareček ve Skanzenu Modrá	59
Žlutický příběh pokračuje aneb oceněné Žlutické sušené višně	62
Střípky z Evropy 2023	64
Hančův nový ovocný sad pro vlastní potřebu	66
Monitoring vektorů fytoplazem v ovocných školkách na území ČR	68

VINAŘ – SADAŘ VINÁŘ – OVOCINÁŘ

odborný časopis pro vinohradníky, vinaře
a ovocnáře, dvouměsíčník, číslo 6, ročník 2023,
datum vydání 12. 12. 2023

Vydavatel:
AGRIPRINT s.r.o.
Wellnerova 7, 779 00 Olomouc
IČ 29308755

Redakční rada:
prof. Ing. Patrik Burg, Ph.D., prof. Ing. Pavel
Zemánek, Ph.D., Ing. Pavel Pastorek,
doc. Ing. Josef Sus, CSc., Ing. Roman
Chaloupka, Ing. Michal Vokřál, CSc.,
Ing. Petr Hynek

Redakce:
Petr Hynek, mob.: 777 667 041,
petrhynek@hotmail.cz

Inzerce:
Petr Hynek, mob.: 777 667 041,
petrhynek@hotmail.cz

Grafické zpracování:
Martin Tomášek, studio@agripri.cz

Foto na titulní straně: fotobanka
Foto na straně 1: Michal Vokřál

Předplatné CZ:
Předplatné (6 čísel/rok 480 Kč/19 €)

obchodni@agripri.cz, mob.: 774 774 282
www.agripri.cz

ISSN 1804-3054
MK ČR E 19736

EDITORIAL

Vinaři a ovocnáři sobě

„V zimě 2022 se v ČR zlikvidovalo cca 1150 hektarů sadů a vysázelo jen necelých 150 ha. Problém není v likvidacích sadů, ale v jejich minimální obnově. V nadcházející zimě nebude situace lepší,“ zaznívá v rozhovoru s předsedou Ovocnářské unie Martinem Ludvíkem v tomto vydání časopisu. Je to vždycky smutný pohled, když jedete kolem vykáceného sadu se zbytky pahýlů ještě relativně zdravých stromů. Jenomže není odbytu, nejsou podmínky, není ekonomicky zajímavé pěstovat ovoce, o které obchodníci nemají zájem, když jim na druhé straně dovozci plní regály levnějším zbožím ze zahraničí.

Zatímco v ovocnářství je tato situace již dlouhodobým problémem, i vinaři po letech hojnosti zjišťují, že lidé stále více kupují v řetězcích levnější dovozová vína, která „jsou pitelná“, jak mi potvrdili sami vinaři. Vinařské organizace navrhuji zavedení minimální prodejní ceny vína, taky o tomto píšeme v aktuálním vydání.

Evropská unie má bohužel jiný metr a váhu pro každý stát. Mnozí farmáři sami říkají, že by bylo nejlepší všechny dotace zrušit a stanovit takové výkupní ceny, které budou férové pro všechny při zachování koupěschopnosti obyvatel v jednotlivých zemích. Ale to bychom také museli mít v té unii podobné výchozí podmínky pro podnikání, podobné ceny vstupních energií a v neposlední řadě také podobné výplaty, což nám slibovaly vlády už při vstupu do EU. Pak by nemusel jezdit náš prezident nakupovat do Polska, premiér dělat nákupní testy v Německu, polští novináři by neměli šoky z našich cen. Včera jsem u nás zaplatil za STK a emise 2200 Kč, kamarád, který pracuje o 15 km dál, ale na území Rakouska, dal za stejnou službu cca patnáct stovek. Za mobil s neomezenými službami platíme u nás v průměru osm set, o 15 km dál za hranicí platí za to samé tři stovky. A mohli bychom pokračovat hodně dlouho...

Někdy mi připadá, že jsme tady v té naší malé zemičce uprostřed Evropy něco jako pokusní králíci, na kterých se testuje, co ještě sneseme, co si ještě páni vládci mohou ke svým poddaným dovolit. Občas proběhne nějaká ta stávka, ale tím to taky končí, víceméně náš švejkovský národ nadává v hospodě u piva – tedy ehm, pardon, teď při těch cenách spíš doma u lahvičky... Nebo u levného španělského vína.

Ale ať bych skončil tento úvodník něčím optimistickým – vláda nakonec po protestech přidala lékařům, slíbila přidat školám, ty miliardy na gripeny se nakonec ve státní pokladnici taky najdou, takže co by se nenašly prostředky na nové ovocné stromy, na podporu domácí produkce, potravin a nápojů, na které jsme vždycky byli hrdí a měli jsme jich dost. Možná to chce si jen taky víc dupnout. Ale třeba už o tom uslyšíme na příštích Ovocnářských dnech v Hradci, možná v novinách anebo aspoň v kuloárech.

Přeji nám všem lepší rok 2024, ať réva a sady plodí a lidé kupují to naše, co jsme si vždycky uměli sami vypěstovat. Pojďme vrátit naší zemi hrdost cechu českých a moravských farmářů.

Petr Hynek

Sortiment PIWI odrůd „typu Merlot“

Merlot je jednou z ikonických francouzských pozdně zrajících odrůd spojenou s granátovou barvou, jemnou vůní nazrálého ovoce od černého rybízu, přes tmavé třešně a švestky, až po přezrálé fíky, s dochutí po tmavé čokoládě či kávě až tabáku, jenž se výborně snoubí v kupáži s travnatě kyselkavým Cabernet Sauvignon či Cabernet Franc. Není tedy divu, že i tato odrůda má dnes několik PIWI alternativ, často i s výrazně vyšší barevností a tříslovinami.

Ing. Radek Sotolář, Ph.D.
Ústav vinohradnictví a vinařství Zahradnické fakulty Lednice,
Mendelova univerzita v Brně

Merlot Kanthus

(Syn.: UD - 31:122)

Jde o novější italskou modrou moštovou odrůdu, vzešlou z křížení *Merlot* x *Kozma* 20-3 (SK 77-4-5 x Bianca) v Udine, v roce 2002. Šlechtiteli jsou S.D. Castellarin, G. Cipriani, G. Di Gaspero, M. Morgante, E. Peterlunger a R. Testolin. Odrůda disponuje vyšší odolností k plísni révové, dobrou odolností k padlí a je však citlivá k plísni šedé. Má bujný růst, letorosty jsou polovzpřímené. Výnos je však střední. Raší i kvete středně raně, nazrává časněji v polovině září. Listy jsou středně velké až velké, pětilaločnaté, s výraznými laloky, jemně vráscitě, velmi podobné odrůdě Merlot. Hrozen je středně velký, kuželovitě válcovitý, poměrně hustý. Bobule je malá, kulatá, modročerné barvy, ojínená. Slupka je středně silná, pevná. Dužnina je řídká, herbální chuti (pyraziny). Víno je podobné mateřské odrůdě, je však intenzivněji červené, ovocně florální, tříslovitě a kořenitěji.

Merlot Khorus

(Syn.: UD - 31:125)

Jde také o modrou italskou modrou moštovou odrůdu, opět vzešlou z křížení *Merlot* x *Kozma* 20-3. Otcovskou houbovým

chorobám a mrazu odolnou odrůdu získal P. Kozma a P. Cindrič, křížením odrůd (Kunbarát x Tramín) x Bianca. Odrůda disponuje ještě vyšší odolností k plísni révové, ale jen dobrou až střední odolností k padlí a je citlivější k plísni šedé. Má velmi bujný růst, letorosty jsou polovzpřímené. Doporučují se slaběji rostoucí podnože. Výnos je střední. Raší i kvete středně pozdně, nazrává koncem září. Listy jsou středně velké až velké, pětilaločnaté, s výraznými laloky, velmi podobné odrůdě Merlot, ale hladší. Hrozen je středně velký, kuželovitý, středně hustý. Bobule je malá až středně velká, kulatá, modročerné barvy, ojínená. Slupka je středně silná, pevná. Dužnina je řídká, neutrální chuti. Víno je podobné mateřské odrůdě, intenzivněji červené s fialovými odlesky, výrazně ovocné po kompotovaném ovoci a tabáku.

Merlot Stella

Jedná se o novější rakouskou modrou moštovou odrůdu, vzešlou z křížení *Merlot* x *Eger 1* (SV 12 283). Autory odrůdy jsou G.P. Weiss a G. Mayerová. Otcovskou odrůdu Eger 1 získali v maďarském Egeru J. Csizmazia a L. Bereznai v roce 1953 jako volné opylení francouzského houbovým choro-

bám odolného hybridu Seyve-Villard 12 286. Odrůda má dobrou odolnost k houbovým chorobám i mrazu. Má bujnější růst, letorosty jsou polovzpřímené až vzpřímené. Výnos je vyšší. Raší raněji až středně pozdně, kvete středně raně, nazrává koncem září až začátkem října. Listy jsou středně velké až velké, pětilaločnaté, s mírnými laloky, jemně vráscitě. Spodní strana listu je středně plstnatá. Řapíkový výkroj je otevřený, az překrytý, tvaru písmene V. Hrozen je menší až středně velký, kuželovitě válcovitý (křídlatý), dosti hustý, s krátkou stopkou. Bobule je středně velká, kulatá, modročerné barvy, ojínená. Slupka je středně silná, pevná. Dužnina je neutrální ovocné chuti, bezbarvá. Víno je intenzivně červené, tříslovitě, ovocné s kořenitou dochutí.

Merlau

Jde opět o rakouskou modrou moštovou odrůdu od šlechtitelů Georga Paula Weisse a Gertrude Mayerové z Gols (Burgenland), získanou křížením odrůd SV 12 286 x *Merlot* v roce 1996. Název nové odrůdy je odvozen od starého francouzského synonyma pro odrůdu Merlot. Odrůda má dobrou odolnost k houbovým chorobám. Růst letorostů je bujnější, výnos je vyšší. Raší středně pozdně, kvete středně, nazrává začátkem října. Listy jsou středně velké, pětilaločnaté, s mírnými laloky, jemně vráscitě. Spodní strana

listu je mírně plstnatá. Řapíkový výkroj je mírně otevřený. Hrozen je středně velký, kuželovitý, kompaktní. Bobule je středně velká, kulatá, tvamomodré barvy. Dužnina je neutrální ovocné chuti. Víno je intenzivně červené, tříslovitě, ovocné, s tóny po tmavých třešních až višních.

Margot (BRS Margot)

Jde o brazilskou (EMBRAPA – Brazilian agricultural research agency) modrou moštovou odrůdu, vzešlou z křížení *Merlot* x *Villard noir* (SV 18 315) v roce 1977 (selektce provedena však až v roce 1995). Odrůda má dobrou odolnost k houbovým chorobám. Má dosti bujný růst, s letorosty polovzpřímenými až vzpřímenými. Výnos je vysoký. Raší raněji až středně pozdně, kvete středně raně, nazrává koncem září až začátkem října. Listy jsou středně velké až velké, pětilaločnaté, s mírnými laloky, vráscitě. Spodní strana listu je plstnatá. Řapíkový výkroj je otevřený, tvaru písmene V. Hrozen je středně velký až velký, kuželovitý, křídlatý, hustý, s kratší stopkou. Bobule je středně velká, kulatá, modročerné barvy, ojínená. Slupka je středně silná, pevná. Dužnina je neutrální ovocné chuti, bezbarvá. Víno je intenzivně červené, tříslovitě, ovocné, s tóny po třešních, rybízu až ostružinách.

Merlan (Syn.: XIV 11:57)

Jde o moldavskou modrou moštovou odrůdu, získanou křížením odrůd *Merlot* x *Seibel 13 666*. Odrůda má velmi dobrou odolnost vůči houbovým chorobám. Výnos je střední až vyšší. Má středně bujný až bujný růst. Raší i kvete poměrně raně, dozrává však začátkem října. Listy jsou středně velké, spíše okrouhlé, hladké, vespod jemně plstnaté, tři až pětilaločnaté, s neznatelnými výkroji. Bazální výkrojek je lyrovitý, úzce otevřený. Řapík je středně dlouhý, narůžovělý. Hrozen je menší až středně velký, spíše kuželovitý, kompaktní (středně hustý až hustý). Bobule je středně velká, kulatá, tmavomodré

Merlan

Cerason

barvy. Dužnina je řídká, ovocné chuti. Víno je plné, tmavě červené barvy, dobré chuti po odrůdě Merlot, s mírnými kabernetovými tóny.

Cerason (Syn.: MI-5-100)

Jedná se o českou odrůdu, vyšlechtil ji V. Kraus, M. Michlovský, V. Peřina, F. Mádl a L. Glos v roce 1985 (v ČR pak povolena v roce 2008), křížením odrůd *Merlan* (Merlot x Seibel 13 666) x *Fratava* (Frankovka x Svato-vavřínecké). Název odrůdy je odvozen od latinského pojmenování višně (*Prunus cerasus*), díky podobné chuti a vyšší barevnosti vyrobeného vína z této odrůdy. Odolnost proti padlí a plísni révové je dobrá, proti plísni šedé nižší. Výnos je vyšší. Odrůda má středně bujný až bujný růst, tvoří silné jednoleté hrozy. Výnos je střední až vyšší. Má středně bujný až bujný růst. Raší i kvete středně raně, dozrává začátkem až polovině října. List je středně velký, mírně pětilaločnatý, lehce pučýřnatý, vespod jemně plstnatý. Bazální výkrojek je mírně otevřený, někdy lehce překrytý, ve tvaru písmene V. Řapík je středně dlouhý, narůžovělý. Hrozen je středně velký, kuželovitě-válcovitý, hustý. Bobule je středně velká, kulatá, tmavomodrá. Dužnina je řídká, plné chuti. Víno je kvalitní,

plné, tmavě červené barvy, připomínající odrůdy Merlot až Frankovku díky chuti po lesním ovoci a višních.

Laurot (Syn.: MI-5-106)

Jedná se opět českou odrůdu stejného křížení jako předešlá odrůda, tj. *Merlan* x *Fratava* (v registru ČR od roku 2004). Odolnost k houbovým chorobám je velmi dobrá. Výnos je vyšší. Odrůda má středně bujný až bujný růst. Réví však vyzrává dobře. Raší i kvete středně raně, dozrává začátkem až polovině října. List je středně velký až velký, lesklý, slabě troj až pětilaločnatý. Povrch čepele je spíše hladký až lehce bublinatý, vespod velmi jemně plstnatý. Řapíkový výkrojek je lyrovitý s ostrým dnem, úzce otevřený až lehce překrytý. Řapík je středně dlouhý, mírně narůžovělý. Hrozen je velký, kuželovitě-válcovitý, hustý. Bobule je malá až středně velká, kulatá, tmavomodrá. Dužnina je řídká, plné chuti. Víno je plné, harmonické, tmavě červené, odrůdové chuti a jeho kladné vlastnosti vyniknou zvláště po odbourání kyselin jablečno-mléčnou fermentací a po školení v sudu typu barrique. Stejně jako z Merlotu i z odrůdy Laurot se získá výtečné rosé s výraznou ovocnou vůní a chutí.

Laurot

Nativa

Moderní systémy pro fixaci dvojdrátí

Z pohledu pěstování révy vinné sehrávají opěrné konstrukce významnou roli. Představují oporu pro jednotlivé keře a významným způsobem přispívají k formování zelené stěny. Pro tyto účely jsou využívána dvojdrátí opěrné konstrukce. Označení dvojdrátí vychází ze systému společného uchycení dvou drátů ve vzdálenosti 150–400 mm. Prorůstající letorosty pak v prostory mezi dráty nachází pevnou oporu a nedochází k jejich vylomení při poryvu větru nebo průjezdu mechanizace meziřadím výsadby.

Obrázek 1: Betonové sloupky se systémem drátěných úchyťů s postranními oky

prof. Ing. Patrik Burg, Ph.D., Ing. Marcela Vyskočilová, DiS.

Jedná se nejčastěji o dráty o tloušťce 1,7–2,3 mm. Počet dvojdrátí se u standardních opěrných konstrukcí pohybuje mezi 2–3. První dvojdrátí je uloženo ve výšce asi 150–200 mm nad vodícím drátem. Druhé dvojdrátí je pak nejčastěji uloženo ve výšce 300–400 mm nad ním. Třetí nejvýše položené dvojdrátí je pak uloženo u horního okraje sloupků opěrné konstrukce.

S ohledem na zvolený druh opěrných sloupků a jejich materiálové provedení se setkáváme se systémem **pevně uchycených dvojdrátí** a **posuvných dvojdrátí**. Nejnovější trendy pak směřují k využití **pohyblivých dvojdrátí**.

Pevná dvojdrátí jsou používána u opěrných konstrukcí z betonových nebo dřevěných sloupků. Jejich hlavní nevýhodou je trvalé uchycení v požadované výšce, bez možnosti

výškového posunu. Betonové sloupky jsou vyrobeny jako lité nebo lisované z betonu s použitím ocelových armatur pro zvýšení jejich pevnosti. V těle sloupků jsou provedeny otvory v požadované výšce pro uložení drátěných úchyťů s postranními oky (**Obrázek 1**). Dřevěné sloupky jsou zhotoveny štípáním, nebo řezáním nejčastěji z tvrdého akátového nebo dubového dřeva. Dvojdrátí je pak po stranách sloupků v požadované výšce pevně uchyceno pomocí ocelových háčků nebo skobiček (**Obrázek 2**), které jsou zatlačovány nebo nastřelovány pomocí pneumatických pistolí.

Jiné řešení představuje instalace plochých plechových úchyťů drátů opatřených po obou stranách otvory nebo výřezy pro uložení drátu. Jejich uchycení ke sloupku je, s ohledem na jejich materiálové provedení, zajišťováno pomocí šroubových spojů, samo-

Obrázek 3: Plechové úchyty

Obrázek 2: Ocelové háčky a skobičky do dřevěných sloupků

Obrázek 4: Uchycení dvojdrátí systémem vnitřních nebo vnějších háčků

Obrázek 5: Rozevíratelné spony pro uchycení dvojdrátí

Obrázek 6: Instalace rozebíratelných spon u ocelových sloupků

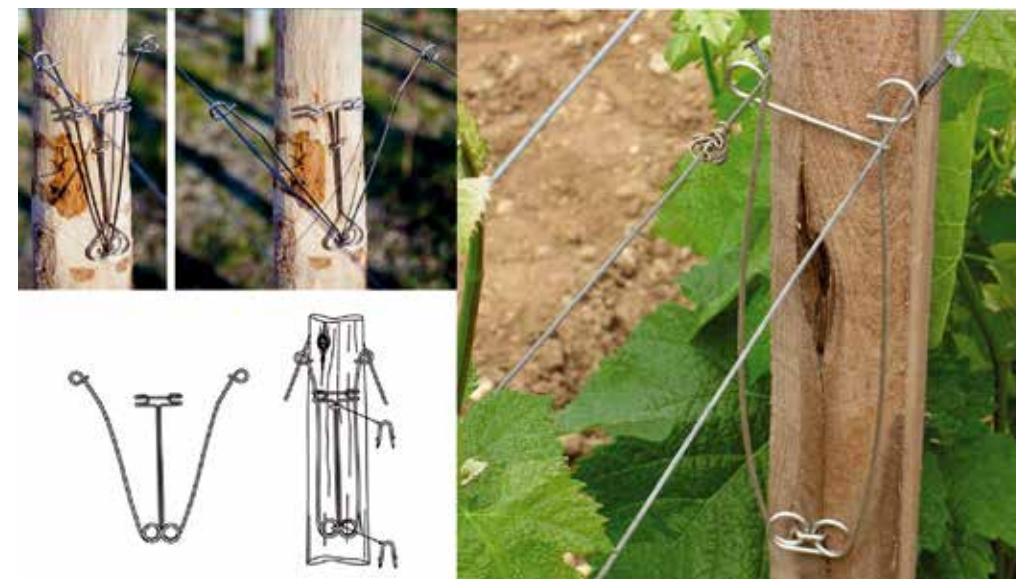
řezných vrutů, nebo ocelových hřebíků. Výhodou tohoto řešení možnost volby různé šířky dvojdrátí (**Obrázek 3**).

Posuvná dvojdrátí jsou dnes využívána u opěrných konstrukcí s ocelovými nebo plastovými sloupky. Konstrukce umožňuje výškový posun dvojdrátí v závislosti na intenzitě růstu a délce mladých letorostů. Na rozdíl od systému pevných dvojdrátí, se výrazně omezuje riziko poškození (vylomení, zlomení) letorostů při jejich zavádění do vymezeného meziprostoru. Zaváděny tak mohou být již letorosty o délce 100–150 mm. S rostoucí délkou letorostů pak lze postupně dvojdrátí posunovat směrem nahoru. Uchycení dvojdrátí je

zajišťováno pomocí systému vnitřních nebo vnějších háčků rozmístěných po stranách sloupků (**Obrázek 4**). Rozestup mezi sousedními háčky je volen v relativně malé vzdálenosti 60–100 mm pro zajištění variabilního uchycení dvojdrátí.

V několika posledních letech zaznamenávají výrazné rozšíření systémy **pohyblivých dvojdrátí**. Pohyblivost je v tomto případě zajištěna pomocí rozevíratelných spon. Jejich nespornou předností je snadná manipulace, provedení z nerezové oceli, široké tvarové zastoupení respektující tvarové provedení ocelových, betonových i dřevěných sloupků. Spony bývají nainstalovány nad vodícím drátem, časté je také jejich použití pro uchycení

dalších dvou dvojdrátí (**Obrázek 5**). Při instalaci je spona nasazena na sloupek, který obepíná, opírá se přitom o háčky sloupku (**Obrázek 6**). U dřevěných sloupků může být fixace zajištěna přišroubováním nebo nastřelením hřebů v požadované výšce (**Obrázek 7**). Spony je možné podle požadavku rozevřít nebo zavřít. Při rozevření má dvojdrátí, uložené v úchytech na koncích postranních ramen, šířku kolem 300–400 mm (**Obrázek 8**). Rozevření je využíváno od počátku vegetace do doby, než letorosty dosáhnou délky cca 150–200 mm. Tímto způsobem se zajistí, aby většina letorostů směřovala do prostoru mezi dvojdrátí. Poté následuje sevření spon a přiblížení dvojdrátí na šířku 70–120 mm.

Obrázek 7: Instalace rozebíratelných spon u dřevěných sloupků

Obrázek 8: Dvojdrátí uchycené pomocí rozevřených spon

7 otázek PRO PROfesionály

Mgr. Zbyněk Vičar: ředitel Vinařského fondu ČR

Mgr. Zbyněk Vičar nastoupil na post ředitele Vinařského fondu ČR dne 1. srpna 2023 a převzal tak velení po dlouholetém působení Ing. Jaroslava Machovce. Ten vedl fond od jeho vzniku, k 31. červenci se vzdal funkce a po 20letém působení ve funkci ředitele VF odešel do důchodu.

Mgr. Zbyněk Vičar nastoupil do funkce ředitele Vinařského fondu z pozice vedoucího Odboru tiskových věcí a marketingu Jihomoravského kraje. S marketingem a komunikací má řadu dalších zkušeností i ze své předchozí činnosti, kdy spolupracoval jak s renomovanými obchodními značkami, tak s reklamními agenturami. Vinařskou erudici získal během svého působení v redakci Vinařského obzoru Svazu vinařů ČR a v průběhu spolupráce na marketingových aktivitách řady vinařských společností.

1/ Co bylo vaší největší motivací pro práci ve Vinařském fondu? Předpokládám, že i zde využijete zkušenosti z oboru marketingu, ve kterém jste dlouhodobě působil...

Motivací bylo hned několik - víno mám rád, líbila se mi možnost působit na celonárodní úrovni a navíc jsem patriot. Byla to samozřejmě velká vý-

zva. Člověk až v pozici zjistí, co všechno obnáší. V tomto případě je to široké spektrum úkolů a povinností. Samozřejmě zkušenosti z marketingu se velmi hodí, protože pracujeme s řadou agentur a díky své předchozí praxi mám představu, co se na druhé straně „barikády“ odehrává. Za svůj další přínos považuji osm let psaní a koordinace Vinařského obzoru, což

mi poskytlo terminologickou výbavu, základní přehled a samozřejmě řadu kontaktů ve vinařských kruzích. A v neposlední řadě užítuji i svoje působení v televizi při veřejných vystoupeních.

2/ Jakým směrem chcete zaměřit marketingové cíle VF v příštích letech? Předpokládám, že se mj. zaměříte na

klesající prodej tuzemských vín na úkor rostoucího odbytu levných dovozových vín?

Mohu v tomto ohledu jednat pouze na základě usnesení Rady vinařského fondu. Ta si samozřejmě situaci na trhu uvědomuje a snaží se ji řešit. Hlavním poselstvím kampaně v příštím roce bude posílení povědomí, co znamená česká vlajka na lahvích – že jen ona

**Stručné představení:
Mgr. Zbyněk Vičar**

Věk, vzdělání: 47, žurnalistika a mediální studia, Univerzita Karlova v Praze

Zaměstnání: (postupně) redaktor České televize, šéfredaktor Brněnského deníku Rovnost, zástupce šéfredaktora týdeníku Sedmička, OSVČ – marketing, reklama, PR, stand-up, scenáristika, vedoucí Odboru tiskových věcí a marketingu JMK, toho času sedmým rokem v Aktivní záloze AČR

Koníčky: literatura, chataření v lese, turistika

Oblíbené víno: každé naše kvalitní

Životní motto: *Žijeme je příliš krátký na to, abychom pili špatná vína.*

zaručuje, že jde o vína vyrobené z našich hroznů a v České republice. Věříme, že už zmiňovaný patriotismus se podaří posílit také u zákazníků. Protože roste podíl prodeje perlivých a šumivých vín, připravujeme národní značku, která by je zastřešila. Přemýšlíme i nad tím, jak více dostat naše vína do naší gastronomie. Chystáme výběrové řízení na projekt podpory exportu. A osobně vidím prostor i co se týče on-line prodeje. Takže je to celá řada věcí, které jsou v přípravě.

3/ Chystají se nějaké změny, pokud jde o strukturu Vinařského fondu, počet zaměstnanců, kanceláří, aktivit atd.?

Jsme poměrně malá instituce, celkem pět stálých zaměstnanců. Každý z nich se specializuje na určitou agendu. Jeden řeší odvody, další poskytované podpory, pak máme marketingového specialistu a kolegyni, která se stará o kancelář. Pátým zaměstnancem jsem já. Na každodenní bázi spolupracujeme ještě s paní účetní, která je externistka. Personálně je podle mě fond postavený maximálně efektivně. Navíc podle zákona může jít na chod fondu pouze desetina prostředků z rozpočtu a výše odvodů se od roku 2004 neměnila. Takže i kdybychom chtěli nějak expandovat, není to z finančních důvodů možné.

4/ Zůstane zachován dosavadní systém na jedné straně příspěvků od vinařů a na druhé straně podpor jejich aktivit? Nebo jsou v plánu nějaké změny?

Odvody vinařů jsou stanoveny zákonem, takže to by byla otázka na zákonodárce. Systém podpor však rada neustále cizeluje. Zavedla bodové hodnocení žádostí, aby jejich přidělování bylo maximálně transparentní. Razí také heslo „peníze od vinařů k vinařům“. Což se projevilo tím, že ve většině okruhů podpor si můžou žádat pouze vinaři a vinařské organizace. Nejnovější změnou je podpora účastí na prezentačních a prodejních akcích. Dříve fond konkrétně uváděl, na kterých akcích vinařům přispěje na pronájem. Nově je taková akce definována obecně, počtem lidí, zúčastněných vinařů, péčí o sklo atd. To nám umožní podpořit vinaře i na akcích, které se konají mimo vinařské regiony. Dostat by se v tomto případě mělo na všechny žadatele.

5/ Jaké kroky vede Vinařský fond v problematice diskutovaného zvýšení spotřební daně na víno z nuly na 23,40 Kč za litr?

Jako instituce zřízená zákonem a jednající v některých ohledech jako orgán veřejné moci se do politické debaty nemůžeme zapojovat. Nic-

méně můžeme k ní alespoň poskytnout podklady. Proto jsme nechali vypracovat analýzu dopadů takového kroku na naše vinařství a navázané obory. Z části šlo o dotazníkové šetření přímo mezi vinaři, z části analýza vychází z údajů z trhu a z dalších relevantních institucí. Myslím, že je v zájmu všech, aby se diskuze vedla na základě tvrdých dat a věcných argumentů. Za Vinařský fond se pak jedná pracovní skupiny pod vedením ministra zemědělství účastní předseda rady fondu a jihomoravský hejtman pan Jan Grolich.

6/ Jsou nějaké změny v projektu – podpoře Svatomartinského? Stále více se na trhu objevují alternativy jako mladé, nové, první víno ročníku apod. Je to podle vás v pořádku?

Obecně myslím, že je v pořádku, když vinaři přichází s novými produkty a hledají nové cesty k zákazníkům. Výhodou Svatomartinského je, že jde o jasně definovaný produkt se zaručenou kvalitou a velkou marketingovou podporou. Potenciál ukazuje i fakt, že letos máme rekord v počtu lahví, která přísná kritéria Svatomartinských vín splnila.

Je to téměř dva miliony osm set tisíc lahví. To myslím dostatečně ukazuje, že značka se nemusí konkurence obávat. Stejně tak jako množství článků o ní v monitoringu tisku a menu mnoha restaurací.

7/ Můžete na závěr říci, jaký je váš životní postoj k vínu a obecně k tuzemskému vinařství?

Víno je ušlechtilý nápoj, který v sobě snoubí osobitý charakter místa kde vzniklo a práci, znalosti a filozofii člověka, který ho vyrobil. Přináší nekonečnou nabídku vůní, chutí a barev. Sblíží lidi, dává radost, je inspirativní a povzbuzuje touhu objevovat. Naši vinaři udělali v posledních desetiletích obrovský kvalitativní skok a dokáží produkovat vína vítězí ve světových soutěžích. Kromě toho kultivují charakter krajiny, jsou součástí DNA regionů, kde působí. Musí se potýkat s rozmary počasí, levnými dovozy, nikdy nic nemají jisté. Proto k nim mám velký respekt a budu se snažit, abychom pro ně byli maximální oporou.

Děkujeme za rozhovor.
Ing. Petr Hynek, Vinař - sadař

Velkou marketingovou podporu věnuje Vinařský fond Svatomartinskému vínu

Víno, nápoj bohov i obyčejných smrtelníků

(Poznatky o nejstarších dějinách vinohradnictva a vinářstva)

Víno, ušlechtilý nápoj, který má v historii svoje pevné místo od nepaměti. Pestování vinné révy a výroba vína přešli od nejstarších čias mnohými premenami, které je zajímavé sledovat ako v kontexte kultúry, tak aj v spojení s vyvíjajúcou sa technológiou. Víno sa prelína celou kultúrnou históriou ľudstva a je opradené mnohými bájkami, povestami a legendami. Jeho vznik sa pripisuje mnohým mytologickým postavám, bohom, bôžikom alebo hrdinom. Napr. Egypťania ho spájali s bohom Osirisom, Gréci s Dionýzom, Rimania s Bakchusom, Židia s Noem a pod.

Mgr. Michal Franko, PhD., univer. doc
Katedra histórie, Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave

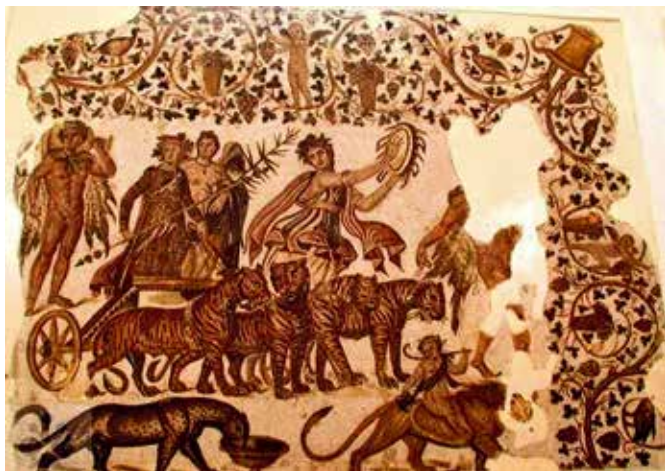
Najstaršie stopy

Treba mať na pamäti, že história vinohradníctva je v tesnom spojení s históriou vína. O úplných začiatkoch pestovania vinné révy a výrobe vína nemáme spoľahlivé informácie. Tiež nie je možné určiť presný vek a obdobie vzniku vinné révy, ktorá je ale určite staršia ako ľudstvo. Najstaršie stopy po divoko rastúcej vinné réve nachádzame napr. na brehoch Kaspického mora, v Grónsku, v Severnej Amerike či v Malej Ázii. V súčasnosti sa môžeme stretnúť s tvrdeniami, že najstaršie údaje o výskyte viniča pochádzajú z druhohôr; z obdobia jury, teda pred 150 miliónov rokov. Čelaď viničovitých rastlín Vitaceae bola značne rozšírená v mladších druhohorách v kriede. Z konca tohto obdobia (asi pred 70 miliónmi rokov) pochádza predchodca

dnešného subtropického viniča *Vitis sezannensis*.

Vitis vinifera

Dnes pestovaný *Vitis vinifera* (vinná réva obyčajná) patrí medzi najstaršie kultúrne rastliny. Ide o druh, ktorý má pôvod v západnej Ázii a južnej Európe. Z Eurázie vinič človek a ním vytvárané civilizácie prenášali do kultúry pre jeho cieľené pestovanie a využívanie. Väčšina autorov vedeckých publikácií uvádza, že vinič pochádza zo strednej Ázie a z Kaukazu, z oblasti Čierneho a Kaspického mora. Už pred 40 miliónmi rokov sa rozšíril takmer po celej severnej pologuli. Prvý európsky druh rodu *Vitis* bol objavený vo Francúzsku v okolí Champagne. V treťohorách sa hojne vyskytoval rod *Vitis teutonica*. Jeho zvyšky objavili napr. v uhoľnom sloji v Hessensku, kde vznikli preuhoľnatím 120 000 kg semien a plodov viniča. Výskyt tohto rodu viniča na Slovensku je známy z obdobia miocénu pred siedmich miliónov rokov. Ochladenie počiatkom štvrtohôr zatlačilo vinič smerom do južných oblastí. Ladovce rozčlenili pôvodne súvislé výskyt na samostatné izolované lokality, z ktorých sa postupne vyvinuli rôznorodé formy dnes pestovaného *Vitis vinifera sativa*. Proces rozšírenia viniča na juh a jeho opätovného návratu do severných oblastí Európy sa začiatkom štvrtohôr opakoval najmenej štyrikrát.

Bakchus

Trvalo veľmi dlho, kým sa vinič hroznorodý rozšíril po celom svete.

Z kulturologického hľadiska je zaujímavá rôznorodosť legiend o počiatkoch pestovania vinné révy. Jedna z najstarších správ o pestovaní viniča sa týka aj samotného Noeho, ktorý pristál so svojou archou na úpätí hory Ararat. V knihe Genesis sa píše o tom, ako Noe začal pestovať vinič a vyrobil prvé víno, z ktorého sa dokonca opil. Z tejto oblasti sa potom šírilo pestovanie viniča na východ i na západ. Niektorí vedci sa dokonca v spojitosti s touto legendou domnievajú, že Noe musel mať vedomosti o tom, ako pestovať vinič a vyrobiť z neho víno, čo by potom naznačovalo, že ľudia poznali víno a spôsob jeho výroby aj pred potopou.

Miesto vzniku prvých vín

Vo všeobecnosti sa dnes predpokladá, že ľudia z mladšej doby kamennej zbierali plody divo rastúcej vinné révy a pozna-

li opojné účinky jej skvasenej šťavy. Väčšina zdrojov zaoberajúcich sa dejinami vína a vinohradníctva lokalizuje výrobu prvých vín do oblasti Arménska, Jordánska, Gruzínska, či do tureckého Catal Hüyük, sýrskeho Damašku, iránskeho Zagrosu a libanonského Biblosu. Najpravdepodobnejším miestom vzniku prvých vín je však Kaukazská oblasť, ktorá zahŕňa spomínané Arménsko, Azerbajdžan, Gruzínsko, časti Iránu, Ruska a Turecka. Táto oblasť je v súčasnosti oficiálne považovaná za miesto zrodu vína. Archeológovia objavili v Gruzínsku najstaršie zariadenia na výrobu vína, spolu s hroznovými zvyškami v hlinených nádobách, a vo východnom Turecku sa našli viaceré známky domestikácie viniča. Je potrebné si však uvedomiť, že vinná réva sa pestovala o niekoľko tisícročí skôr, ako máme datované naše najstaršie nálezy a ľudia jej plody bežne konzumovali v podobe hrozna a pravdepodobne aj skvaseného muštu. K objaveniu vína ako

Vinohradnícka oblasť Kacheti, Gruzínsko

takého došlo pravdepodobne náhodou, a to v momente, keď začalo hrozno uložené v nádobách alebo kožených mechoch prirodzene oxidovať a kvasiť.

Najstaršie známky kultivácie viniča

Za najstaršie známky kultivácie viniča boli dodnes považované 8000 rokov staré nálezy zo spomínaného Gruzínska. Na úlomkoch keramických nádob objavili vedci stopy po chemických látkach typických pre víno. Gruzínsko je známe používaním tradičných hlinených nádob *kvevri*, ktoré sa tvarom podobajú amfore. Zakopávajú sa do jamy, utesnia v zemi, naplnia sa muštom a uzavru drevenou pokrievkou. Spôsob výroby vína v hlinených nádobách zakopaných v zemi, je uvedený aj na zozname pamiatok nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva. Táto tradičná nádoba na víno je v západnej časti Gruzínska známa aj pod pojmom *čur* a v Arménsku ju domáci nazývajú *karas*. Motív vinné révy patrí medzi najpočetnejšie zobrazované symboly gruzínskej kultúry a jeden z najstarších výrazov pre víno, „*gvino*“, pochádza práve z gruzínčiny. V gruzínskej oblasti Kacheti sa dodnes používa na výrobu vína tzv. *kachetinská metóda*, ktorá spočíva v macerácii a fermentácii rmutu.

Nové poznatky

Najnovšie zistenia však poukazujú aj na Čínu. Stopy od vína sa našli na úlomkoch keramiky z Chenanu, ktoré sú staré okolo 9000 rokov a na pohrebisku

dynastie Šang pri Žltej rieke bolo objavené hermeticky uzavreté jantárovo žlté víno v asi 3000 ročnej bronzovej nádobe. V Chenane bol objavený v hrobe šamana keramický džbán so zbytkami zmiešanej tekutiny, ktorá obsahovala aj stopy vína. V tomto prípade sa však nejedná o čisté víno, ale miešaný fermentovaný nápoj vyrobený zo zmesi ryže, medu a hrozna. V podstate ide o kombináciu vína s ryžovým pivom a medovinou. Tento nález nám okrem iného poskytol poznatok, že ľudia žijúci v danej oblasti už pred 9000 rokmi poznali fermentáciu. Za týchto okolností sa dá povedať, že najstaršie dôkazy o výrobe vína na svete pochádzajú momentálne z Gruzínska. Pred časom sa tam dokonca našli fragmenty hlineného pohára, ktorý vedci interpretovali ako pohár na víno, ktorý má vek okolo 8000 rokov. Za zmienku stojí aj nález z Arménska (Vayots Dzor), kde sa archeológom podarilo objaviť lis na výrobu vína a nádoby na fermentáciu, ktorých vek určili na približne 6100 rokov. Konkrétne sa v tomto prípade našiel improvizovaný lis na hrozno, nádoby na kvasenie vína, pohár aj miska. Víno sa teda malo na tomto mieste vyrábať už pred viac ako 6000 rokmi. Hoci sa víno pilo ešte skôr, predsa len je tento objav v niečom jedinečný – ide totiž o miesto, kde sa potvrdila úplná výroba vína. V dedinke Areni na juhozápade Arménska sa ešte aj dnes nachádzajú tradičné vinné pivnice.

Podľa archeologických vykopávok talianskych archeológov je Cyprus prvá krajina Európy, v ktorej sa začala výroba vína,

a to približne pred 6000 rokmi. Znalosti o výrobe vína sa na územie dnešného Grécka, Ta-

lianska a Francúzska podľa jednej skupiny vedcov dostalo práve z tohto ostrova. Archeológovia tam objavili dva džbány, ktoré interpretovali ako džbány na víno z rokov 3500 až 3000 pred Kr. a tiež sa im podarilo objaviť viacero hroznových semien. Faktom je, že staré babylonské texty i jeruzalemský talmud hovoria o použití cyperského vína v náboženských rituáloch. V Múzeu mozaík v mestečku Pafos sa nachádza aj jedna z čias antiky, ktorá zobrazuje príbeh výroby prvého vína. (Pokračovanie príští)

Nádoby kvevri na víno, Gruzínsko

Kvevri, gruzínske nádoby na víno

Zvyšky pohára starého 8000 rokov, Gruzínsko

Zhodnocení ochrany sadů na střední Moravě za rok 2023

Letos (i v loňském roce) úrodu negativně ovlivnilo i počasí. V některých lokalitách byly ovocné stromy poškozeny mrazy, které zasáhly některé pěstitelské oblasti v první dekádě i koncem měsíce dubna a začátkem května.

Text a foto: Ing. Josef Gall

Například v Kroměříži klesla přízemní minimální teplota 27. dubna na -4,9 °C. Mnohé ovocné druhy také nebyly dostateč-

Padlí Jabloňové

ně opyleny, protože v důsledku velmi chladného deštivého počasí v době květu nelétali opylovači. V některých oblastech se také vyskytly kroupy a delší periody suchého a velmi teplého počasí, které také negativně ovlivnily sklizeň. V letošním roce místy i v intenzivně pěstovaných sadech převládaly střední až silné výskyty škodlivých organismů, nejenom na neošetřovaných stromech sadů a stromořadí.

Vývoj ploch produkčních ovocných sadů v ČR:

	Ovocné sady (ha)	Z toho jabloně (ha)
2018	13.985	6874
2019	13.993	6828
2020	13.344	6474
2021	13.047	6348
2022	12.225	5864
2023	11.214	5236

Zdroj: Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Poškození plodů mrazem

Jabloně a hrušně

Průběh počasí zpočátku jara podpořil infekci padlí (z vyrašených pupenů infikovaných v loňském létě) a později i strupovitosti a další skvrnitosti listů. Na většině nedokonale ošetřovaných stromech na nachylných odrůdách byly střední až silné výskyty padlí jabloňového a někde i strupovitosti. V některých lokalitách byly až silné výskyty mšic a místy i štítenky zhoubné. Průběh počasí přispíval i k většímu poškození plodů živočišnými škůdci – zobnoskami, obalečem jablečným a lokálně "pupenovými a slupkovými obaleči" – obalečem jabloňovým, obalečem pupenovým, zimolezovým, podkopníčky aj. Byly také zaznamenány střední až silné výskyty moniliové hniloby plodů - podle odrůdy a intenzity ochrany. Ve vlhčích lokalitách byly plody před sklizní „ušpiněny“ sazovitostí a mušincovitostí. Výskyty rzivosti hrušně na hrušních byly většinou slabé až střední.

Mšice jabloňová

Letos se nejvíce dařilo hrušním, naopak jabloně zaznamenaly pokles objemu sklizně, zapříčiněný zejména snížením výměr. Na poklesu sklizně jabloní se podepsalo i chladné jarní počasí, které způsobilo u některých odrůd poškození malých plůdků a následný silnější propad. V některých oblastech se vyskytly kroupy a delší periody suchého a velmi teplého počasí, které také sklizeň negativně ovlivnilo. V oblastech poškozených mrazy a kroupami byla úroda tržních plodů jen minimální.

Třešně, višně

Úroda byla většinou dobrá, ale některé odrůdy nebyly dostatečně opyleny, protože v důsledku velmi chladného deštivého počasí v době květu nemohli létat opylovači. Výskyt vrtule třešňové byl střední. Byly také pozorovány slabé až silné výskyty mšice třešňové.

Obaleč jablečný

Obaleč švestkový

Slivoně

Intenzivní sady byly ošetřeny proti pilatkám a mšicím na konci květu, takže poškození a propad plůdků po pilatkách byl většinou malý. Výnosy většiny odrůd byly dobré, ale také u slivoní nebyly některé odrůdy dostatečně opyleny, protože v důsledku velmi chladného deštivého počasí v době květu nemohli létat opylovači. Výskyty mšic byly letos velmi silné. Také byly lokálně, zvláště na neošetřených stromech střední místy až silné výskyty svilušek, puklic a štítenek. Na mladších výsadbách byly střední výskyty hálčivce višňového. Již od vyvěšení feromonových lapáčů byly střední nálety obaleče švestkového, ve více překrývajících se letových vlnách až do sklizně plodů. Napadení plodů v intenzivních výsadbách bylo (po ošetření) u raných odrůd jen minimální, u pozdních odrůd bylo napadení do 2 %. Byly také zaznamenány až silné výskyty moniliové hniloby plodů podle odrůdy a intenzity ochrany.

Meruňky

Také úroda meruněk byla na Střední Moravě po poškození ranními mrazy většinou malá. V některých lokalitách byly stromy i silně poškozeny moniliovou spalou.

Broskvoně

Také u broskvoní byly některé kvetoucí odrůdy poškozeny mrazy. Místy i na ošetřených stromech, bylo střední až silné napadení infekcí kadeřavosti broskvoní. Lokálně byly některé odrůdy napadeny padlím broskvoní. Takto napadené

plody byly následně poškozeny moniliovou hnilobou pecokovin. Byly zjištěny střední výskyty mšice broskvoňové, mšice hnízdotvorné a mšice slíkové na listech a makadlovky broskvoňové v prýtech i v plodech. Většinou byla jen nízká úroda.

Rybíz, angrešt

Násada plodů byla letos malá. Byly zjištěny střední až silné výskyty mšic, lokálně až střední výskyty hnědého padlí angreštu a rzi sloupečkové.

Léto 2023 bylo nejteplejším v historii planety

Teplotně bylo letošní léto (červen, červenec, srpen) nadprůměrné, za posledních 50 let patřilo mezi deset nejteplejších. První měsíc léta červen byl teplotně průměrný. Červenec byl potom naopak nadprůměrný. Srpen ale přinesl velké teplotní skoky. Zatímco jeho začátek byl teplotně výrazně podprůměrný, ve druhé dekádě se výrazně oteplilo a nastala vlna veder, která přinesla i teplotní rekordy. Poslední dny srpna byly opět podprůměrné a přinesly nejchladnější dny za celé léto (denní maxima mnohde zůstala pod 15 °C).

Srážkově bylo letošní léto většinou průměrné. Červen byl podprůměrný (spadlo jen 56 % průměru), červenec také podprůměrný (spadlo 66 % průměru) a srpen naopak silně nadprůměrný, měsíční úhrn srážek 134 mm představuje 172 % normálu. Rozsáhlejší povodně ale v srpnu nenastaly. Srážky většinou

Švestka poškozená obalečem

spadly v několika oddělených obdobích a nedošlo tak k velkému přesycení půdy.

Září na našem území bylo nejteplejší v historii měření, překonalo i rekord z roku 1798. Letos dosažená zářijová teplota odpovídá na řadě stanic běžné teplotě v srpnu! Srážkově bylo září výrazně podprůměrné. Rekordní bylo také množství slunečního svitu.

Také první dny v říjnu překonávaly letními teplotami historické rekordy. Srážkově byl říjen průměrný, místy až podprůměrný.

Kadeřavost broskvoně

INZERCE

**PRODEJ A SERVIS
ZEMĚDĚLSKÝCH STROJŮ**

**VINOHRADNICKÁ, SADAŘSKÁ
A KOMUNÁLNÍ TECHNIKA**

Cena od: 248 000 Kč

Cena od: 297 000 Kč
 4-válcové motory
výkon 50 HP

CIME-M, s.r.o., Střelecká 1138, 691 42 Valtice
www.malotraktorycime-m.cz

Ing. Martin Ludvík, předseda Ovocnářské unie ČR pro časopis Vinař – sadař: Damoklův meč nad českým ovocnářstvím?

Raději budeme pěstovat obiloviny nebo olejniny, které nás ekonomicky udrží nad hladinou než jablka, která nás mohou potopit, říkají ovocnáři častěji než v minulých letech redaktorům televizí, rozhlasu či tisku. Přitom Česko v minulosti produkovalo velmi kvalitní, chutné ovoce, které z velkosadů či zahrad bylo žádané v každé domácnosti. I v ostatních odvětvích českého zemědělství se střídají ekonomické propady s roky prosperity. Jenže na rozdíl od živočišné výroby, kdy se po opětovném nastartování chovu zvířat rozběhne tržní produkce v řádu let, v ovocnářství je to běh na podstatně delší trať.

Připravil: Ing. Zdeněk Kulhánek
Foto: archiv OU ČR

Ing. Martin Ludvík, předseda Ovocnářské unie ČR

O tom, jaká je současná situace v našem ovocnářství, nás informoval předseda Ovocnářské unie ČR Ing. Martin Ludvík.

►Celkový obraz českého ovocnářství (výměra, druhová skladba, změny)?

Současná výměra produkčních sadů u nás je 11 200 hektarů. Bohužel tato plocha neustále klesá a poslední uplynulou zimu dosáhla největší dynamiky, kdy plochy klesly o více než 1000 hektarů. Druhá struktura se zásadně nemění, byť v poslední době ubývá o něco více jabloní než třeba některých druhů peckovin.

Z dlouhodobého hlediska nejvíce procentuálně poklesla výměra broskvoní a rybízů. Z nových druhů se v posledních letech začínají rozšiřovat kanadské borůvky.

►Hodnocení roku 2023?

Produkce roku 2023 byla podprůměrná. U jablek meziročně až o třetinu nižší, z dlouhodobého průměru asi o pětinu. Byly však velké rozdíly. Někteří pěstitelé měli i nadprůměrnou úrodu, někteří nesklidili téměř nic, velmi se to lišilo podnik od podniku.

Velmi špatná úroda byla u meruněk, které na většině míst zmrzly. Proti původním předpokladům byla mimořádně špatná úroda u švestek, které po špatném opylení hodně propadly. Naopak překvapivě dobrá byla letos úroda hrušek a to co do její velikosti i kvality. Pozitivní je, že vzrostly odbytové ceny a to zejména u jablek, třešní a švestek. Bohužel je to ovlivněno nízkou úrodou. Tři předešlé roky byly ceny velmi špatné a obor silně ztrátový, což vedlo k výrazným likvidacím sadů. I v této zimě mnoho podniků avizuje další likvidace sadů.

►Vliv zejména polských dovozů na ekonomiku českého ovocnářství?

Polské ovocnářství stále trpí ztrátou východních trhů, na kterých bylo závislé. Poláci musí 90 procent své produkce vyvézt nebo zpracovat a zpracovanou produkci exportovat. Protože jsou třetí největší producenti jablek na světě, je jejich objem exportu obrovský. Za téměř deset let od zavedení ruského embarga nedokázali najít adekvátní odbytiště pro svoji produkci, která dříve končila na východě, a to jednoduše proto, protože

takový alternativní velký trh na světě neexistuje. Bohužel svoji nadprodukcí za nízké ceny ovlivňují zejména trhy ve východní a střední Evropě, na západní trhy se nedostanou.

►Státní dotace polským a českým ovocnářům, rozdíl v počtu a intenzitě aplikací pesticidů u českého a polského ovoce?

Jedna věc jsou dotace, ty jsou v mnoha oblastech v Polsku o něco vyšší, ale zásadnější je celkové podnikatelské prostředí. Zejména daňová zátěž či mzdové náklady či ceny energií. Rovněž jsou rozdíly v dostupnosti a cenách přípravků na ochranu rostlin. A zde Polsko jednoznačně nad námi vede.

►Kterého ovoce je nedostatek?

V sezóně byl nedostatek zejména meruněk a švestek a také dal-

šího ovoce. Od počátku sklizně je velký zájem o jablka, kterých je výrazně méně, nejen u profesionálních ovocnářů, ale také na zahrádkách. Dá se očekávat, že později na jaře a v létě mohou skladovaná jablka chybět. Samozřejmě žádný nedostatek ovoce nehrozí, nadnárodní obchodní řetězce rádi dovezou ovoce odkudkoliv, uvidíme, jaké budou ceny na pultech, když bude domácí konkurence omezená.

►Po jakých odrůdách jablek, ale i hrušek je mezi českými kupujícími největší zájem?

V obchodních řetězcích je omezené spektrum odrůd konstantní po celý rok. Oblíbené jsou odrůdy jako je Gala, Golden, Jonagold. Pokud chce zákazník ochutnat nějakou novinku, tak jde často o velmi drahá jablka. Určitě se vyplatí si alespoň občas koupit jablka přímo u některého z ovocnářů. Tam je daleko větší

výběr velmi dobrých a kvalitních odrůd.

Ze strany zákazníků je zájem o odrůdy jako je Rubinola, Topaz či Meteor a Admirál, ty se v řetězcích už nekoupí. A někdy se u ovocnářů dají koupit i některé zajímavé starší odrůdy jako je Zvonkové, Šampion, Melodie či Spartan.

►Likvidace, ale i obnova sadů v hektarech v roce 2023?

V zimě 2022 se v České republice zlikvidovalo cca 1150 hektarů sadů a vysázelo jen necelých 150 ha. Není problém v likvidacích sadů, ale v jejich minimální obnově. A to je hlavní zátěž současného ovocnářství, kdy pěstitelé chtějí snížit svoji produkci, aby se vyhnuli prodejem do řetězců, kde dostávají za svoji produkci nízkou cenu. Ani v nadcházející zimě nebude situace lepší, opět očekávám likvidace sadů na úrovni 600 až 800 hektarů a nové výsadby budou nanejvýš do 150 hektarů.

►Je mezi pěstiteli i konzumenty zájem o návrat ke krajovým starým českým odrůdám, ke kterým?

Zájem je vracet je do krajiny v různých projektech obnovy a tam také patří. Jejich komerční pěstování není už reálné, neboť výnos i požadovaná kvalita je u nich v současných parametrech nízká a ekonomicky by neobstály.

Vidíme zájem od zahrádkářů si takové odrůdy vysadit do svých zahrad a to je velmi dobře. K velmi starým českým odrůdám patří např. Holovouský malináč, o němž se zmiňuje Švejk v knize Jaroslava Haška. Konzumentům tyto odrůdy často připomínají mládí, ale často jsou překvapení, že vzhled těchto starých odrůd je ve srovnání s těmi moderními výrazně horší. Chuťově je však řada z nich nepřekonatelná.

►Možnosti zlepšit ekonomiku sadů přidanou hodnotou při zpracování ovoce?

Toho ovocnáři využívají čím dál víc. Zejména se to týká výroby mostů, kde současně technologie umožňují na farmách ovoce cel-

Sad s ochrannou folií proti krupobití

kem jednoduše zpracovávat. Někteří ovocnáři ovoce suší nebo vyrábějí povidla či džemy.

U pálenek je to složitější kvůli spotřební dani. U nás je spíše využíváno pěstitelské pálení a někteří ovocnáři poskytují i tuto službu, která jim však v odbytu ovoce nepomůže, jelikož ovoce na toto pálení musí mít lidé z vlastní zahrady. Trh pro odbyt zpracovaného ovoce je velmi malý, proto se zpracuje jen zlomek produkce.

Nabízet zpracované produkty do obchodních řetězců se příliš nevyplatí kvůli tlaku na nízkou cenu a tak většina pěstitelů produkty z ovoce nabízí jen na nezávislém trhu.

►Nové technologie při pěstování, uskladnění, případně zpracování ovoce (využití dronů, fotovoltaických elektrárn, techniky na ošetření a sklizeň)?

Neustále se veškeré technologie vylepšují. Musíme si uvědomit, že produkovat ovoce čerstvé pro trh se neobejde bez sezónní pracovní síly.

Žádná moderní technologie lidskou ruku nenahradí, existuje sice řada různých prototypů, ale žádný ještě není ve sklizni samostatný. Bude to ještě běh na mnoho let, snad se smysluplnou technologií nahrazující česáče ovoce podaří vymyslet a zkonstruovat. Samozřejmě řada špičkové moderní technologie dnes velmi pěstitelům pomáhá, ať jsou to meteostanice vybavené monitoringem škůdců a chorob či samojízdné traktory nebo roz-

Před sklizní

voj obnovitelných zdrojů energie jako cesta ke snížení energetické závislosti i technologie cílené aplikace hnojiv a přípravků na ochranu rostlin.

Vše se postupně dostává do praxe. Zdokonalují se také technologie třídění a balení produkce a využívají se další nové poznatky při skladování ovoce, aby produkce vydržela dlouho čerstvá beze ztrát.

►Rozšíření přímého prodeje ovoce a výrobků z něj ze dvora?

To je dost složitá otázka. Žijeme v zemi, která je rájem několika málo velkých obchodníků. I nezávislé úřady jako je Úřad na ochranu hospodářské soutěže poukazuje, že u nás má šest největších obchodních řetězců podíl na trhu 90 % a dva z nich dokonce více než 50 % a jejich

Zmrzlé třešně

postavení je silně oligopolní. Prostor přímého prodeje je velmi malý a těžko můžeme předpokládat, že by se výrazně měnil. Opak je pravdou, každou chvíli vidíme, jak nějaký řetězec otevírá novou prodejnu, je vidět, že se jim u nás daří a není pro-

Vybrané odrůdy slivoní pro komerční produkci

Slivoň *Prunus domestica* L. je domácí druh, který je dobře přizpůsoben klimatickým podmínkám území našeho státu. Kvetě později než meruňky nebo třešně, stromy tak zpravidla nebývají poškozovány v době květu a po odkvětu pozdními jarními mrazy, výnosová jistota je tak podstatně vyšší.

Bc. Tomáš Jan
ÚKZÚZ, Národní odrůdový úřad

Z hlediska pomologického dělíme slivoně na **slívy, špendlíky, mirabelky, renklódy, švestky a pološvestky**.

V současných produkčních sadech převažují moderní odrůdy pološvestek, které vykazují různý stupeň tolerance k viro-

vým neštovicím peckovin (šarce švestek), u nichž bylo vyšlechtěno v posledních letech poměrně značné množství odrůd, které se kvalitativními vlastnostmi plodů blíží nebo dokonce rovnají odrůdám pravých švestek.

Níže jsou uvedeny stručně

popisy a hodnocení vybraných odrůd švestek a pološvestek jak domácích, tak některých zahraničních odrůd, které jsou svými vlastnostmi vhodné pro výsadbu v produkčních sadech. Odrůdy jsou řazeny v abecedním pořadí.

Amátka

Raná pološvestka, zraje v průměru 26 dnů před odrůdou Domácí velkoplodá. Původní česká odrůda. Strom roste středně bujně, habitus tvoří polovzpřímený. Plod je středně velký až velký, z bočního pohledu tvarem elipsovité. Slupka má základní barvu po odstranění ojínění fialovomodrou. Dužnina je žlutavě zelená, středně tuhá až tuhá, středně šťavnatá, sladce navinulá až navinule sladká, dobře aromatická, dobré až velmi dobré chuti. Pecka je velmi dobře odlučitelná od dužniny. Plodnost je brzká, velká a pravidelná. Při vlhčím průběhu počasí v době dozrávání jsou

plody více náchylné na moniliovou hnilobu. Je tolerantní proti šarce švestek.

Čačanska leptica

Raná samosprašná pološvestka, zraje 28 dnů před odrůdou Domácí velkoplodá. Byla vyšlechtěna v Jugoslávii. Strom roste středně bujně až bujně, koruna je řídká až středně hustá, její habitus vzpřímený. Plod je velký, z bočního pohledu tvarem elipsovité. Slupka je po odstranění ojínění tmavě modrá. Dužnina je žlutavě zelená, tuhá, středně šťavnatá, sladce navinulá až navinule sladká, dobré chuti, na pecce neulpívá. Plodnost je velká až velmi velká. Vyniká pravidelnou a vysokou plodností a dobrou kvalitou plodů. Je tolerantní k šarce švestek.

Haganta

Pozdní částečně samosprašná pološvestka, zraje v období zrání odrůdy Domácí velkoplodá. Původ má v Německu. Strom má vzrůstnost středně bujnou, habitus tvoří polovzpřímený. Plod je velký až velmi velký, z bočního pohledu tvarem protáhlý. Slupka má základní barvu po odstranění ojínění fialovomodrou. Dužnina je žlutavě zelená, tuhá, vláknitá, velmi šťavnatá, v chuti navinule sladká, při plném vyzrání sladká až velmi sladká, velmi aromatická, výborná až vynikající. Dužnina může pouze ojediněle na žebrech pecky slabě ulpívat.

Amátka

Čačanska leptica

Haganta

Simona

Plodnost je velká, pravidelná. Plody lze v chladu i krátkodobě skladovat. Je tolerantní vůči šarce švestek.

Simona

Patří mezi rané pološvestky, zraje v průměru 30 dnů před odrůdou Domácí velkoplodá. Je novější českou odrůdou. Strom roste středně bujně až bujně, habitus tvoří vzpřímený až polovzpřímený. Plod dosahuje pouze malé velikosti, z bočního pohledu je tvarem elipsovité. Základní barva slupky je po odstranění ojínění tmavě modrá. Dužnina má žlutavě zelenou barvu, je měkká, málo šťavnatá. Pecka je od dužniny dobře odlučitelná. Vyniká velkou až velmi velkou plodností, kterou je pro udržení dobré velikosti plodů vhodné redukovat vhodně zvoleným řezem stromů. Plody jsou velmi kvalitní a ve své zralostní kategorii patří k nejchutnějším odrůdám.

Stanley

Pozdní samosprašná pološvestka, zraje 5 dnů před Domácí velkoplodou. Byla vyšlechtěna v USA. Strom má vzrůstnost středně bujnou, habitus tvoří rozložitý. Plod je velký, z bočního pohledu elipsovité. Základní barva slupky je po odstranění ojínění tmavě modrá. Dužnina

Stanley

Topend plus

Topfirst

Topfirst

Velmi raná samosprašná pološvestka, dozrává cca 50 dnů před odrůdou Domácí velkoplodá. Byla vyšlechtěna v Německu. Strom má vzrůstnost středně bujnou až bujnou, habitus tvoří polovzpřímený. Plod je velký, z bočního pohledu tvarem vejčitý. Slupka má základní barvu po odstranění ojínění fialovomodrou. Duž-

má barvu žlutavě zelenou, je tuhá a středně šťavnatá. Chuť plodu je navinule sladká až sladká, aromatická a dobrá až velmi dobrá hlavně z teplých a sušších stanovišť. Dužnina na pecce neulpívá. Plodnost je velká až velmi velká. Pro svou výnosovou jistotu, kvalitní a atraktivně vypadající plody a toleranci na šarku je velmi pěstovanou odrůdou.

Topend plus

Velmi pozdní samosprašná pološvestka, zraje 8 až 12 dnů po odrůdě Domácí velkoplodá. Byla vyšlechtěna v Německu. Strom má vzrůstnost slabou až středně bujnou, jeho habitus je vzpřímený až polovzpřímený. Plod je velký až velmi velký, z bočního pohledu elipsovité. Základní barvu slupky má po odstranění ojínění fialovomodrou. Dužnina je zelená, středně tuhá, vláknitá, středně až velmi šťavnatá, v chuti navinule sladká, při plném vyzrání až sladká, průměrně aromatická, dobrá. Pecka je od dužniny většinou velmi dobře odlučitelná. Plodnost je brzká až středně brzká, velká až velmi velká, pravidelná. Patří mezi odrůdy, které vynikají zejména brzkou a vysokou plodností a na pohled atraktivními plody, které je však nutné nechat dobře vyzrát na stromě. Je tolerantní vůči šarce švestek.

nina je žlutavě zelená, středně tuhá, vláknitá, středně až velmi šťavnatá, v chuti sladce navinulá až navinule sladká, mírně aromatická, při plném vyzrání až nasládlá a velmi dobrá. Dužnina je od pecky dobře odlučitelná. Plodnost je brzká, velká až velmi velká a pravidelná. Plody jsou chutné, vzhledné a velmi raně dozrávající, což činí tuto odrůdu zajímavou. Je tolerantní vůči šarce švestek.

Monitoring vektorů fytoplazem v ovocných školkách na území ČR

Monitoring of phytoplasma vectors in fruit nurseries in the Czech Republic

J. Ouředníčková a M. Skalský
VÝZKUMNÝ A ŠLECHTITELSKÝ ÚSTAV OVOCNÁŘSKÝ HOLOVOUSY s.r.o.

Abstrakt

Mery jsou jedni z nejvýznamnějších vektorů mnoha fytoplazmových onemocnění napříč zemědělstvím. V oblasti ovocnářství je přenos prostřednictvím různých druhů mer znám především u fytoplazmového chřadnutí hrušně, proliferace jabloně, evropské žloutenky peckovin a maloplodosti třešně. S ohledem na fakt, že různé druhy mer mají jiný životní cyklus a s tím související specifické metody ochrany, je potřeba znát druhové zastoupení v daných výsadbách. Pokud chceme snížit potenciální riziko přenosu fytoplazmových onemocnění již ve školkařském materiálu, je vhodné vědět, jaké je v současné době druhové

spektrum mer ve školkařských výsadbách v ČR. Za tímto účelem byla vypracována předkládaná studie, která shrnuje poznatky o monitoringu mer ze 7 vybraných školek. Z výsledků je patrné, že v hrušňových školkách jsou přítomni především mera ovocná a mera skvrnitá, v jablňonových školkách mera černožilná a *C. picta* a mera trnková ve slivoních a meruňkách. Nejpočetnějším zástupcem mer byla v našem monitoringu mera ovocná (146 jedinců), nejméně jedinců bylo zjištěno u mery trnkové (7 jedinců).

Klíčová slova

mery, monitoring, druhové spektrum, ovocné školky

Abstract

Psyllas are one of the most important vectors of many phytoplasma diseases across agriculture. In the field of fruit growing, transmission through various types of psyllas is known mainly for Pear decline phytoplasma, Apple proliferation phytoplasma, European stone fruit yellows phytoplasma and Cherry little cherry virus. Taking into account the fact that different species of psyllas have a different life cycle and related specific methods of protection, it is necessary to know the species representation of psyllas mer in given plantings. If we want to reduce the potential risk of transmission of phytoplasma diseases already in the nursery material, it is advisable to know what the current species spectrum of psyllas in nursery plantings in the Czech Republic is. For this purpose, the presented study was prepared, which summarizes the findings on the monitoring of measures from 7 selected nurseries. From the results, it can be seen that *Cacopsylla pyrisuga* and *Cacopsylla pyri* are present in pear nurseries, *Cacopsylla picta* and *Cacopsylla melanoneura* in apple nurseries, *Cacopsylla pruni* in plum and apricot nurseries. The most numerous representative of psyllas in our research was the *Cacopsylla pyrisuga* (146 individuals), the fewest individuals were found in *Cacopsylla pruni* (7 individuals).

Key words

psyllas, monitoring, species spectrum, fruit nurseries

Úvod

Cílem této studie bylo zmapovat výskyt jednotlivých druhů mer v ovocných školkách. Monitoring mer, jakožto potenci-

álních přenašečů fytoplazem, v ovocných školkách (množitelských porostech) a produkčních sadech a jejich správné druhové určení patří k základním nástrojům a opatřením účinné ochrany. Mery rodu *Cacopsylla* jsou považovány za významné vektory fytoplazem způsobujících závažná a neléčitelná onemocnění ovocných dřevin s následnými ekonomickými ztrátami pro pěstitele. Jednotlivé druhy se od sebe odlišují nejen různým rizikem přenosu fytoplazem, ale také počtem generací, délkou vývoje, obdobím výskytu v porostu, početností apod. V případě správného určení druhu je možné mnohem precizněji plánovat a provádět ochranná opatření. Aplikace insekticidů jsou prováděny ve správný čas a frekvenci, čímž se zvyšuje jejich účinnost. Navíc insekticidní přípravky fungují pouze na určitá vývojová stadia – některé přípravky jsou ovicidní, většina funguje na larvální stadia L1-L2 než se obalí medovicí a na dospělé nefungují téměř žádné. Přesná a včasná znalost vyskytujících se druhů mer ve školce/sadu tak umožní cílenou kontrolu výskytu vektorů a následná opatření s použitím prostředků ochrany rostlin pro zamezení dalšího šíření fytoplazem. Tato informace zpřesní zejména určení cílového vektora a následně i optimální termín a četnost ošetření. Včasná detekce mer, jako hlavního přenašeče fytoplazem, může rozhodujícím způsobem zamezit šíření onemocnění a snížit ekonomické ztráty v ekonomicky významném školkařském a produkčním ovocnářském sektoru. Při zakládání nových výsadeb by měl být použit zdravý rostlinný materiál.

Mera skvrnitá (*Cacopsylla pyri*)

Druhy mer ve školkách a ovocných výsadbách

Mera skvrnitá (*Cacopsylla pyri*) je klíčovým škůdcem v produkčních hrušňových výsadbách po celé Evropě (Bangels et al., 2008; Reeves et al. 2023). Také v České republice se jedná o hospodářsky nejvýznamnějšího škůdce hrušně. Zároveň je tento škůdce hlavním vektorem původce fytoplazmového chřadnutí hrušně ('Candidatus Phytoplasma pyri') (Garcia-Chapa et al., 2005), které přenáší také **mera ovocná** (*Cacopsylla pyrisuga*), **mera hrušňová** (*Cacopsylla pyricola*) a **mera černožilná** (*Cacopsylla melanoneura*). Mera skvrnitá může mít v České republice 3-5 generací za rok (Kocourek a kol. 2015). Přezimuje přímo v sadech ve stádiu dospělého přímo na vajíčka začíná klást už v průběhu února, při teplotách okolo 9 °C.

Cacopsylla picta a mera černožilná (*C. melanoneura*) jsou přenašeči fytoplazmy proliferace jabloně ('Candidatus Phytoplasma mali') (Fischnaller et al. 2017). Mera *C. picta* je úzce oligofágní a univoltinní druh. Přezimuje jako dospělce na jehličnanech, v ČR zřejmě jen v nadmořských výškách až kolem 500 m a výše. Jarní migrace na hostitelské rostliny probíhá asi s 2-3 týdenním zpožděním oproti migraci *C. melanoneura*. Zástupci druhu *C. picta* se objevují ve výsadbách přibližně na konci března nebo na začátku dubna. Nejintenzivnější nálety této mery bývají na přelomu dubna a května. Během června jedinci nové generace postupně migrují na zimoviště. *C. melanoneura* přezimuje na smrcích a od března naletuje na jabloně.

Mera trnková (*Cacopsylla pruni*) je vektorem fytoplazmy evropské žloutenky peckovin ('Candidatus Phytoplasma prunorum'), kterou šíří mezi hostitelskými rostlinami rodu *Prunus* (Bodnár et al. 2022).

Mera jabloňová (*C. mali*) sice saje na jabloních, nicméně fytoplazmu proliferace jabloně nepřenáší (Tedeschi & Alma 2004, Riedle-Bauer et al. 2022). *C. mali* přezimuje ve stádiu vajíčka a má pouze 1 generaci za rok.

Příznaky napadení

Dospělci, a především nymfy poškozuji stromy sáním na listech a plodech, což je doprovázeno nadměrnou tvorbou medovice a následným namnožením černí na jejich povrchu (houby rodu *Alternaria*) (Reeves et al. 2023). Dochází tak k ucpávání průduchů a ke snížení transpirace i fotosyntézy zelených částí rostlin. Jeden z nejvýznamnějších škůdců ovoce v ČR z řad mer, mera skvrnitá, vylučuje při sání do pletiv toxiny, které způsobují zkracování, deformace a zduřování letorostů. Na listech jsou po sání viditelné rezavohnědé skvrny. Listy se svinují, řapíky listů deformují, následně usychají a opadávají. V důsledku dlouhodobého negativního působení mer jsou stromy oslabené, plody špatně dozrávají a jsou zakrnělé, zvyšuje se náchylnost k mrazům a stromy postupně odumírají (Kloutvorová et al., 2011; Civolani 2012; Marčić et al., 2008). Při nadměrné tvorbě medovice lze v porostu pozorovat velké množství opylovačů (včel, čmeláků) a dalšího hmyzu, pro které je medovice zdrojem sacharózy, bílkovin,

Mery jsou jedni z nejvýznamnějších vektorů mnoha fytoplazmových onemocnění

organických kyselin, minerálních látek a vitamínů. S ohledem na přítomné opylovače je proto potřeba dbát pozornosti při volbě přípravku na ochranu rostlin, nebezpečného pro včely nebo provádět aplikaci v době, kdy se opylovači ve výsadbě nevyskytují.

Monitoring

Monitoring dospělých mer se provádí metodou sklepávání. Pro množitelské porosty není metodika specifikována. Ale běžně se provádí 1 sklep na 1 strom. Celkem 30 nebo 100 sklepů napříč výsadbou nebo např. ve tvaru písmene Z. Sklepaní dospělci se počítají přímo

na sklepávadle nebo se nasají pomocí exhaustoru do plastových lahviček, usmrtí lihem a následně stanoví jejich množství v laboratoři.

Monitoring nymfálních stádií a přítomnosti vajíček se provádí vizuálními kontrolami. Odebírají se 2 až 3leté výhony, květní nebo listové růžice a pod binokulárním mikroskopem se stanoví početnost nymf a vajíček.

Chemická ochrana rostlin

Chemická ochrana proti merám je založena na aplikaci insekticidů. Potřeba či nutnost ošetření je stanovena prahem hospodářské škodlivosti a optimální termín zásahu určují

Dospělci a především nymfy poškozuji stromy sáním na listech a plodech

Chemická ochrana proti merám je založena na aplikaci insekticidů